

HRVAT – PROFESOR NA SORBONI I FRANCUSKI KNJIŽEVNIK

Stanko TENŠEK, Zagreb

Rad donosi kratak uvod u život i značenje srednjovjekovnoga hrvatskoga svećenika, teologa i književnika europskoga glasa Jurja iz Slavonije (rođen oko 1355. i 1360. u Brežicama [današnja Slovenija], a umro 1416. u Toursu [Francuska]). Humanističku i teološku izobrazbu stekao je u Parizu, gdje je predavao na Sorboni i u Toursu. Zatim se daje kratak uvid u latinsku i francusku inačicu najvažnijeg Jurjeva djela, koje u hrvatskom prijevodu glasi »Dvorac djevičanstva«. U prilogu se donosi prvi hrvatski prijevod trećeg poglavlja spomenutog djela.

KLJUČNE RIJEČI: *Srednjovjekovna književnost, teologija, duhovnost, djevičanstvo.*

Uvod

Juraj iz Slavonije, književnik i znanstvenik, teolog i filolog, poliglot i glagoljaš, kopist i me-lograf, kanonik i duhovni učitelj, naš je sunarodnjak europskoga glasa, poznatiji po svome latiniziranom imenu Georgius de Sclavonia ili pofrancuženo Georges d'Esclavonie, ali i kao Georgius Henrici de Rayn i Georgius de Sorbonna. Rođen je između 1355. i 1360. u Raynu (danas Brežice u Sloveniji), a umro je u francuskome Toursu 6. svibnja 1416.

Inačice Jurjeva imena

U nas se najčešće njegovo humanističko ime prevodi kao Juraj iz Slavonije (F. Šanjek, J. Tandarić, M. Tanaka, D. Malić, D. Žubrinić ...), ali bismo ga mogli zvati i Juraj Slavonac, što prema današnjem zemljopisnom određenju Slavonije kao istočne Hrvatske ne bi bilo posve ispravno. No, budući da je srednjovjekovna Slavonija ili Sclavonia (Sklavinija, Slav-nija, Slovinje, Slovinska ...) u XIII. i XIV. stoljeću označavala prostor od Istre do Rodopa i od Jadranskoga mora do Dunava, mogli bismo ga – na tragu, primjerice, *Vile Slovinke* Jurja Barakovića ili *Razgovora ugodnoga naroda slovinskoga* Andrije Kačića Miošića – također zvati Juraj Slovinac, što bi bilo posve ispravno. Našemu bi pariškom profesoru dolikovalo i ime Juraj Krbavac (jer njegovi, čini se, potječu s Krbave), kao što se glaso-

viti hrvatski graditelj i kipar zove Juraj Dalmatinac (latinizirano: Georgius Dalmaticus). Kako je i Francuz André Vernet bio svjestan da su Slavonia i Croatia sinonimi, pa piše da je »Juraj bio podrijetlom iz srednjovjekovne Slavonije, kraja s hrvatskom tradicijom, smještenoga između istočnih obala Jadrana i mađarske nizine, tj. da je po rodu bio Hrvat«, zašto ga onda jednostavno ne bismo zvali Juraj Hrvatinić?

Profesor na Sorboni

Stekavši temeljnu izobrazbu u hrvatskoj glagoljaškoj sredini, o čemu je ostavio više dokaza, Juraj kao mladi svećenik Akvilejske biskupije, koja je u ono doba graničila sa zapadnim dijelovima Zagrebačke biskupije, dolazi potkraj 70-ih godina XIV. stoljeća na parišku Sorbonu, gdje stječe magisterij iz slobodnih umijeća, a potom i licencijat i doktorat iz teologije, te od 1394. do 1403. predaje na Bogoslovnomu fakultetu toga sveučilišta. Kao student i profesor bio je na Sorboni vrlo djelatan u poslovima anglo-njemačke nacije, kojoj su u XIV. i XV. stoljeću pripadali i studenti iz naših kontinentalnih krajeva, te je bio predsjednik odbora za materijalne troškove i organizator godišnjih proslava, izaslanik kod kraljice Elizabete Bavorske, predsjednik časnoga suda ..., a kao vrhunski intelektualac i vješt govornik živo je sudjelovao u učenim sveučilišnim teološkim raspravama te se suprotstavljao tomističkomu racionalizmu u učenju o Marijinu bezgrešnom začeću, a neumorno je djelovao i na promicanju hrvatske glagoljaške kulturne i obredne baštine.

Djelatnost u Toursu

Od godine 1404. Juraj živi u gradu svetoga Martina – Toursu, gdje do kraja života obavlja službu kanonika stolnoga kaptola te ispovjednika i duhovnika redovnica samostana Baumont. I tu marno nastavlja parišku literarnu aktivnost prepisivanja i ukrašavanja kodeksa, glazbenoga djelovanja i glosiranja biblijskih, liturgijskih i teoloških djela. U prepisivanju kodeksa pomagali su mu sinovac Ulrik i Pavao iz Krbave. U tomu je gradu 1411. napisao svoje najpoznatije djelo – »Dvorac djevičanstva« u latinskoj (»De virginitate servanda«) i francuskoj inačici (»Le chateau de virginite«).

Promicatelj hrvatskoga pisma – glagoljice

Da je naš Juraj bio neumorni zagovornik i promicatelj hrvatske glagoljice i njezine liturgijske uporabe, dokazuje posebno važan kodeks *Ms 95* iz fonda nekadašnje katedralne, danas gradske knjižnice u Toursu, napisan oko 1400., koji sadržava *Komentar psalama* sv. Jeronima. Na listovima 75v – 77v toga rukopisa naš je pariški profesor Juraj ispisao, po sjećanju iz mladosti, glagoljski abecedarij, točnije azbukvarij, s nazivima slova i njihovom brojnom vrijednošću te osnovne liturgijske tekstove ondašnjega katekizma (Očenaš, Zdravomarija, Vjerovanje ...). Bila je to njegova mala glagoljska početnica, s latiničnom transkripcijom prilagođenom francuskom izgovoru, koja je njegovim kolegama i prijateljima pokazala kako izgleda hrvatsko pismo glagoljica, koju on izričito naziva *alphabetum charwaticum*, a mogla je poslužiti i za vježbanje u glagoljskom čitanju i pisanju.

U jednoj bilješci iz Toursa Juraj navodi Jeronimove riječi da je svojedobno preveo psaltir na *svoj jezik*, i dodaje: »Ovdje se radi o prijevodu Psaltira na slavonski (tj. hrvatski) jezik.« Ivo Frangeš piše u svojoj *Povijesti hrvatske književnosti* da je sv. Jeronim često nazivan Jerolim Hrvatim, »dika, poštenje i slava i svitla kruna hrvatskoga jezika«, a Juraj Slovinac drži Jeronima tvorcem glagoljice, koju Juraj na listu 75v smatra »hrvatskim pismom« (*Istud alphabetum est chrawaticum*). Na listu 77r Juraj svoje pariške kolege obavještuje da je »hrvatski biskup bio prvi koji je, poznavajući oba jezika, latinski i hrvatski, misnu žrtvu slavio čas na jednomu, a čas na drugomu jeziku, kako je već smatrao uputnim«. Tu je i popis hrvatskih biskupa koji imaju povlasticu glagoljanja, tj. obavljanja obreda na crkvenoslavenskomu jeziku hrvatske redakcije: krbavski, kninski, krčki, splitski, trogirski, šibenski, zadarski, ninski, rapski, osorski i senjski. Juraj ovdje izrijekom ne spominje istarske biskupe, ali, da ne bude zabune, kratko dodaje da je i Istra dio njegove hrvatske domovine (»Istria eadem patria Charwati«), što znači da se i u Istri, kao i u drugim dijelovima Hrvatske, služba Božja obavljala na narodnomu jeziku.

U »Matici umrlih« prvostolne crkve svetoga Gracijana u Toursu zabilježeno je da je »šestoga svibnja 1416. umro hvalevrijedni magistar Juraj, sin Henrika iz Rahyna, svećenik iz Slavonije (...), koji je mnoge knjige namijenjene upotrebi spomenute crkve svojom rukom prepisao i (glazbenim notama) označio za pjevanje«. Ljubav prema svome svetom sunarodnjaku Jeronimu, zaštitniku Hrvata, naš je Juraj pokazao i time što je, kako dalje čitamo, izrazio želju »da se misa obljetnica za pokoj njegove duše služi svake godine dan nakon blagdana sv. Jeronima«. Tako uz prvi dan listopada u »Matici umrlih« čitamo da je toga dana »obljetnica u spomen časnoga muža Jurja Henrika de Rayna, slavonskoga svećenika akvilejske biskupije (...) koji je sva svoja preostala pokretna dobra ostavio stolnoj crkvi u Toursu«.

Dvorac djevičanstva

Naš sunarodnjak Juraj Slovinac najpoznatiji je u francuskome kulturnom, dotično književnom krugu po svojoj asketskoteološkoj raspravi »Dvorac djevičanstva«, u latinskoj (»De virginitate servanda«) i francuskoj inačici (»Le chasteau de virginite«), čime je obogatilo francuski književni jezik te ušao u povijest francuske i europske književnosti. Djelo je napisao za beaumontske redovnice između lipnja i prosinca 1411. O njegovoj važnosti i dometima u doba humanizma i katoličke obnove govore i mnogobrojni prijepisi iz XV. stoljeća te tri francuska izdanja na početku XVI. stoljeća, i to u samo šest godina (1505., 1506., 1510.), te jedno latinsko izdanje iz 1726. Zbog tog se djela ime našega sunarodnjaka Jurja našlo u svim važnijim leksikonskim i enciklopedijskim izdanjima francuskoga jezičnog područja.

Djelo »Dvorac djevičanstva« rasprava je o pojmu i smislu djevičanstva u redovničkom životu. Pisano je u obliku poslanice koju Juraj kao krizmani kum i duhovni vođa upućuje svojem kumčetu, dotičnoj kumici Izabeli de Villeblanche, mladoj redovnici i budućoj opatici samostana u Beaumontu. Čini to zato što mu je, kako čitamo u uvodu francuske inačice, »vrlo dobro poznato da sestre razumiju malo ili ništa od onoga što im se govori ili čita na latinskomu«. Stoga se potrudio da njoj i drugim redovnicama predstavi smisao

redovništva »ne samo na književnom latinskom nego i na materinskom francuskom jeziku«. Na tom su se djelu nadahnjivali mnogi francuski književnici, poput F. Rebelaisa.

Svjestan da redovnice »nemaju prilike slušati duhovne nagovore o redovništvu utemeljene na Svetom pismu i nauku svetih otaca«, teolog Juraj uzeo je kao tematsku potku za svoju raspravu 11. i 12. redak 45. psalma, koji na latinskom i hrvatskom glase ovako:

*Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam;
et obliviscere populum tuum, et domum patris tui,
et concupiscet rex decorem tuum.*

*Slušaj, kćeri, i pogledaj, i prisluhni:
zaboravi narod svoj i dom oca svoga.
I kralj će zaželjati ljepotu tvoju.*

Raspravu je obilato potkrijepio potkom navoda, komentara i parafraza iz Svetoga pisma Staroga i Novoga zavjeta, napose svetoga Pavla, mnogim izrekama svetih otaca, osobito svetoga Jeronima, i drugih duhovnih velikana te klasičnih pisaca i filozofa (Ambrozije, Augustin, Grgur, Ciprijan, Ivan Damaščanski, Kasijan, Bernard, Aristotel, Seneka, Galijen, Ovidije ...). I latinska i francuska inačica sastoje se od uvoda i osam poglavlja. U prvih sedam poglavlja Juraj tumači sedam stavaka iz 45. psalma, a zaključno je poglavlje kumov poticaj štitenici na ustrajnost u djevičanstvu. Francusko izdanje iz 1505. ima i dva dodatka: »Molitvu kako se moja kumica treba preporučivati Bogu« i »Molitvu kad ujutro na glavu staviš veo«.

Jurjeva je, dakle, rasprava »Dvorac djevičanstva« uspio sažetak nauka svetih otaca, liturgije i teologije o redovničkomu pozivu. Premda u njoj nema mnogo Jurjeve originalnosti, pa bi se donekle mogla smatrati uspjelom kompilacijom, ipak joj se ne može odreći osobni stil i prijateljski ton, jer je pisana s mnogo osjećaja, povjerenja i pedagoškoga takta, a nađe se i čistih lirskih pjesničkih proplamsaja (npr. pri kraju trećega poglavlja), ali i dramatičnih opisa protkanih nizom detalja (npr. opis briga udane žene u istome poglavlju).

Početak prevođenja »Dvorca djevičanstva«

O Jurju Slovincu najviše su, naravno, pisali Francuzi, nešto malo, ali davno, Slovenci, a Hrvati su o njemu najvećma, i tek u novije doba, pisali po enciklopedijama i leksikonima, rjeđe u periodikama i knjigama. Njega je dosad u nas najsustavnije i najstručnije obrađivao akademik Franjo Šanjek, čijim sam se najnovijim priložima poslužio u izradi ovoga rada. Njemu također, premda neizravno, zahvaljujem što mi se u rukama našla francuska, a potom i latinska inačica njegove rasprave »Dvorac djevičanstva« i što sada hrvatskim čitateljima mogu – u Prilogu – predstaviti, za početak, svoj prijevod njezina trećeg poglavlja.

Fotokopija francuske inačice »Le chateau de virginite« iz 1505., tiskana goticom, gusto, bez naznake odlomaka, dijelom zamrljana i nečitka, ne bi me mogla potaknuti da se usudim ući u tu prašumu. No na prevođenje sam se odvažio zato što mi se pri ruci našla diplomatska radnja studentice Joëlle Bouzereau »Recherches sur *Le chateau de virginite*

de Georges d'Esclavonie«, u kojoj sam na str. 62-75 našao prijevod trećega poglavlja na suvremeni francuski jezik. Hrvatski sam prijevod priređivao tako da sam stalno pratio oba predloška – starofrancuski izvornik i njegovu novofrancusku inačicu, pri čemu sam na nekoliko mjesta ustanovio krivo ili nepotpuno prevođenje. Prevodeći to poglavlje, dosta sam se dobro uveo u donekle zamršenu grafiju starofrancuskoga izvornika, i to je bio pravi istraživački posao.

Usprkos tomu, ne bih se usudio nastaviti prevođenje ostalih poglavlja bez uporišta u latinskoj redakciji toga djela – *De virginitate servanda* (napisane u Toursu 1411.), a objavljene u Regensburgu 1726. pod naslovom *De tuenda virginis Deo consecratae sanctimonia*, kako bih lakše rješavao dubioze njegove starofrancuske verzije. Dosadašnje mi je prevođenje također omogućilo bar djelomičan uvid u neke razlike između francuske i latinske inačice Jurjeve rasprave. Tako, kao pravi pedagog, Juraj svoju duhovnu štíćenicu u francuskoj inačici djela ne opterećuje znanstvenom aparaturom detaljnijega citiranja izvora, nego se zadovoljava samo golim navođenjem izvora koji citira ili parafrazira, a češće ne navodi ni to. (U hrvatskom sam prijevodu ipak radije slijedio način obilježavanja izvora prema latinskoj inačici, prema kojoj sam također oblikovao odlomke.) Primjećuje se da je u francuskoj inačici djela osobniji i prisniji nego u latinskoj, a ima i dosta drugih stilsko-izražajnih razlika, o kojima, možda, drugom zgodom.

Dr. Henrika Hegera, sada umirovljenoga profesora starofrancuske književnosti na Sorboni (Paris IV), pod čijim je mentorstvom Joëlle Bouzereau izradila spomenutu radnju, osobno poznajem i vrlo cijenim kao vrsnoga znanstvenog radnika i poduzetnoga promicatelja hrvatske kulture u Francuskoj. Zahvaljujući upravo njemu, koji je tada bio opunomoćeni predstavnik Republike Hrvatske u Francuskoj, bio sam imenovan prvim lektorom koji je četiri godine, 1991.-1995., na Sorboni honorarno predavao hrvatski. Radio sam, dakle, na sveučilištu na kojem je 600 godina ranije predavao naš dragi Juraj te sam, poput njega, si licet parva componere magnis, za svoje studente i učenike hrvatske dopunske škole u *Zavičaju* (br. 5, lipanj 1995.), listu Hrvatske školske zajednice u Francuskoj, priredio malu glagoljsku čitanku »Glagoljica – prvo hrvatsko pismo« (str. 28) i nagradni natječaj »Naučimo čitati glagoljicu« (3. strana omotnice). Za taj me je pothvat nadahnuo Darko Žubrinić prvim izdanjem svoje knjige »Biti pismen – biti svoj. Crtice iz povijesti glagoljice«, koju je 1994. objavilo Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima (sv. Ćirila i Metoda) iz Zagreba (drugo izdanje te knjige iz 1996. nosi naslov »Hrvatska glagoljica«).

Približava se 600. obljetnica od nastanka »Dvorca djevičanstva« (1411.), a pred vratima nam je 500. obljetnica njegova prvog francuskog izdanja (1505.). Eto dobre prigode za dublje proučavanje Jurjeva života i djela, a možda i za objavljivanje cjelovitoga prijevoda njegova »Dvorca djevičanstva«. Time bismo odali dužnu počast svojemu slavnom zemljaku Jurju iz Slavonije / Jurju Slavoncu / Jurju Slovincu / Jurju Krbavcu / Jurju Hrvatiniću / Jurju Hrvatiniću, intelektualcu europskih obzorja, profesoru Sorbone i francuskomu književniku iz srednjega vijeka, ali i neumornomu promicatelju hrvatskoga glagoljskog obrednog i nacionalnog identiteta, koji je nježno i ponosno kroz cijeli svoj život pronosio iskru ljubavi za kršćansku vjeru i hrvatski dom, zapaljenu u ranoj mladosti na hrvatskomu glagoljaškom ognjištu.

PRILOG

Juraj Slovinac
Dvorac djevičanstva

Naslov francuske inačice:
Georges d'Esclavonie: Le chateau de virginite (Paris, 1505)

Naslov latinske inačice:
Georgius de Sclavonia: *De tuenda virginis Deo consecratae sanctimonia*
(Ratisbonae, 1726)

Treće poglavlje
Kako se život posvećene djevice savršeno slaže s kontemplacijom

Et vide – I pogledaj. Predraga kumice moja, pošto si razumjela i spoznala izvrsnost svojega dosadašnjeg stanja, prorok te ovdje potiče na bliže i bolje služenje, koje je vrlo podobno tvom stanju u kojemu ćeš moći biti sretna i dopasti se svome mužu, jer on kaže: *I pogledaj*, to jest shvati i procijeni dobra u kojima ćeš konačno moći uživati. To nisu zemaljske i prolazne stvari, nego veličina božanske moći, mudrosti i dobrote. Shvati također i procijeni sva dobročinstva koja je Bog podario tebi i tvom rodu, i to napose zbog stvari koje se tiču tebe osobno, jer ćeš po njima moći uzdići svoje srce do kontemplacije božanskih stvarnosti. Jer uzalud oko svojega srca uzdiže prema gore, da bi Boga vidio, onaj koji još nije sposoban vidjeti i cijeniti samoga sebe. Nitko ne može pravilno shvaćati i procjenjivati druge stvari ako ne poznaje samoga sebe. Takav čovjek ne zna da sva svjetovna slava leži pod njegovim nogama ako ne misli na svoje ljudsko dostojanstvo. Onaj tko ne razmišlja o svomu vlastitom duhu i ne poznaje ga, ne zna kako valja shvaćati i procjenjivati anđeoski i božanski duh. Nauči, dakle, ponajprije razumjeti nevidljivu stvarnost koja postoji u tvojoj nutrini, kako bi zatim mogla upoznati i shvatiti stvari koje su izvan tebe. Drugim riječima, ako ne možeš upoznati i razumjeti samu sebe, kako ćeš moći upoznati i shvatiti stvari koje su iznad tebe?

Glavno, dakle, zrcalo za gledanje i spoznavanje Boga nalazi se u razumnoj duši, koja je stvorena na sliku i priliku Božju. Nastoj, dakle, svoje zrcalo i svoj duh očistiti od svake zloće, ti koja želiš Boga gledati. *Blago čistima srcem: oni će Boga gledati!* (Mt 5, 8). Do te milosti kontemplacije ljudska misao ne može doći vlastitim voljom ili snagom, jer je to dar Božji. Da bi nam se ostvarila ta velika čežnja, treba za nju Boga usrdno moliti. Marija Magdalena izabrala je taj najbolji dio, jer je sjela do nogu našega Gospodina i slušala njegovu riječ, najveću i najuzvišeniju mudrost Božju skrivenu u tijelu. Nju ona nije mogla

vidjeti svojim tjelesnim očima, ali ju je shvatila slušajući i vidjela shvaćajući. Tako je, sjedeći i slušajući, slobodna i ničim opterećena, pristala na kontemplaciju najuzvišenije istine. To je onaj plemeniti dio kontemplacije koji se nikada neće oduzeti Božjim izabranicima i savršenima. Kontemplacija istine, naime, započinje već sada, u ovom životu, a u drugomu životu ta će kontemplacija istine trajati vječno. Čovjek se izobražava i usmjeruje da čini pravdu. On je napokon jedinstvenom i uzvišenom milošću predodređen za slavu, a tim preobiljem milosti mi smo posvećeni već u ovom životu, a u drugomu ćemo biti proslavljeni. Naime, stalnom kontemplacijom čovjek, prezirući svijet, zbog ljubavi prema Bogu postaje čist, besprijekoran i svet.

Milost te kontemplacije primamo ovdje kao predujam i znak božanskoga obećanja, kao zalag božanske ljubavi, kao prisegu ljubavi koju jedno drugomu dajemo. Zato blaženi Grgur govori: *Kontemplativni život znači sačuvati ljubav Božju u svim svojim mislima, a osloboditi se svih zemaljskih djela i obveza, tako da ubuduće ništa ne bude ugodnije od misli koja će, oslobođena svih briga i muka ovoga svijeta, izgarati od čežnje da vidi lice svojega miloga Stvoritelja.*

Mislim da postoji šest stupnjeva kontemplacije, koje treba postupno prijeći kako bismo stigli do savršenstva božanske ljubavi. Prvi je stupanj *slatkoća i blagost Božja*, na kojemu čovjek uči kušati koliko je naš Gospodin ugodan i blag. To se postiže tako da čovjek, ničim opterećen, misli na Boga posvećujući se svetom meditacijom, kao što govori Psalmist: *Preostale moje misli jednoga će te dana slaviti.* A to će se dogoditi kada se iz svete meditacije u nutrini srca rodi blagost ljubavi prema Bogu.

Drugi je stupanj *žarka želja*, kada duša počinje češće promišljati tu blagost, i tada se u njoj rađa takva glad i takva žudnja koja se ne može zasititi sve dotle dok savršeno ne posjeduje onoga koga ljubi. A budući da ga u ovom životu ne može savršeno posjedovati, jer je on još daleko od nje, ona iz ljubavi prema njemu stalno izlazi van i više s blaženim Jobom: *Moja je duša izabrala silnu patnju tako da su mi se kosti osušile.* Jer, kao što jelen čezne za izvorom vode, tako duša moja čezne za tobom, moj Bože.

Treći je stupanj *zasićenost*, koja se rađa pošto smo utažili veliku glad. Za onoga, naime, tko žarkom željom čezne za Bogom i tko se uzdiže prema višoj stvarnosti, sve ono što ga vuče dolje okreće se protiv njegova srca i rastužuje ga. Takva osoba nalikuje gojaznu i zasićenu čovjeku koji ni u čemu drugomu ne nalazi utjehe osim u vlastitu prijatelju, jer, uzme li još više hrane, ona će mu se ogaditi, a ne okrijepiti ga. Isto se tako na ovom stupnju vlada ljubav u odnosu prema zemaljskim stvarima.

Četvrti je stupanj *opijenost*, koja se rađa iz zasićenosti. Opijenost je stanje kada Boga ljubimo tolikom ljubavlju da ne tražimo i ne želimo drugih radosti, nego se, naprotiv, naslađujemo u traženju kušnja uživajući u njima. Iz ljubavi prema onomu koga ljubimo naslađujemo se u mukama i patnjama, kao što je to činio sveti Pavao. Kao što se pijan čovjek razodjene i hoda naokolo posve gol, bez srama, ne osjećajući udarce kojima je izložen, isto se tako osjeća i onaj koji Boga ljubi.

Peti je stupanj *sigurnost*, koja se rađa iz opijenosti. Budući da duša osjeća da toliko ljubi Boga i da zbog te ljubavi prema njemu želi podnositi sve muke i poniženja, ona od sebe odgoni svaki strah. I zato osjeća takvu nadu u božansku pomoć te joj se čini da se nikada neće moći rastaviti od nje. Blaženi je Pavao bio na tome putu kad je govorio: *Tko će nas*

rastaviti od ljubavi Kristove? Nevolja? Tjeskoba? Progonstvo? Glad? Golotinja? ... ni ikoji drugi stvor neće nas moći rastaviti od ljubavi Božje u Kristu Isusu Gospodinu našem. (Rim 8, 35.39)

Šesti je stupanj pravo i potpuno *spokojstvo*, zbog kojega se u duši rađa tako velik mir i spoj te joj se čini da je u tišini i snu, kao da se nalazi u Noinoj arci i ništa je ne uznemiruje. Tko je taj koji bi mogao smutiti misao koju nijedan žalac pohote ne remeti niti uznemiruje i koju nikakav strah ne može raniti? U toj se duši nastanio mir, i to je posljednji stupanj. U njemu počiva pravi Salomon, jer *njegovo je prebivalište sazđano u pokoju*. O tim je stupnjevima napisano u Pjesmi nad pjesmama: *S pomoću ljubavi sazđao je sjedište od grimiza* (Pj 3, 10). Do toga je spokojstva i mira nemoguće stići drukčije nego po ljubavi. A kad se ta ljubav nađe i usvoji, čovjek vrlo lako izvršava sva djela savršenstva, bilo da djeluje, trpi, živi ili umire.

I premda se kontemplativni život prvotno trudi gledati Boga, on ipak ostale stvarnosti koje vode kontemplaciji smatra nečim što je stvoreno kako bi se po tomu pobožna duša divila veličanstvu, mudrosti i dobročinstvima Božjim, jer te stvarnosti vode u zagrljaj njegove ljubavi. Na to nas i Salomon potiče kad kaže: *Sjećaj se svoga Stvoritelja u danima svoje mladosti* (Prop 12, 1). Sjeti se, rekoh, pravednosti njegove, da ga se bojiš; milosrđa njegova, da se nadaš; dobrostivosti, da mu zahvaljuješ; veličanstva, da ga častiš; dobrote, da ga ljubiš; slatkoće, da za njim gladuješ i žeđaš, i njegove istine, da u nj vjeruješ. Sjeti se grijeha svojih u iskrenoj ispovijedi, onoj koja srce čisti, da možeš Boga gledati.

Zbog toga se uzlet do kontemplacije odvija na više načina, od dolje prema gore, a zatim taj uzlet polazi od dijela prema cjelini i od cjeline prema dijelu. Sada se kontemplacija temelji na cjelovitosti, a potom na djelomičnosti. Pa ipak, ona svoje oko naposljetku zaustavlja na liku svoje ljubavi. Bog je život vječni i ispunjenje kontemplativnoga života po kojemu se, već na ovom svijetu, uopće ne odvajamo od Božje miline, jer u dnu svoga srca već osjećamo taj blagi predokus vječnoga spokoja.

A budući da posvećene djevice već sada žive u stanju slavne Crkve, njima savršeno odgovara služba kontemplacije. Naime, u kontemplativni život ne može biti pripušten nitko tko nije nevin, čist i djevičanski, tko vjerno ne nasljeđuje život Isusa Krista i tko ne ljubi Boga savršeno. Djevičanstvo je čedo ljubavi. Ono se stalno uzdiže prema visinama jer je poput vatre. Time djevičanstvo nadilazi stanje ljudske naravi, pa posvećene djevice nalikuju anđelima; jer, biti u tijelu, a ne uživati u tijelu, to više nije zemaljski, nego nebeski život. Zato su posvećene djevice potpuno odvojene od svih briga ovoga svijeta te su tako posve slobodne i predane služiti samo Bogu. One su, dakle, prikladne za kontemplativni život, kao što kaže apostol: *Djeвица se brine za Gospodnje, da bude sveta i tijelom i duhom, a udana se brine za svjetovno, kako da ugodi mužu* (1 Kor 7, 34). Udana je žena zaokupljena raznolikim poslovima pa ne misli često na božanske stvari, nego se češće muči raznovrsnim poslovima, pa udane žene proživljavaju mnoge patnje i nevolje.

Slušaj, dakle, kumice moja, ja ti pripovijedam o nevoljama i kušnjama što ih podnose udane žene da budeš toga svjesna i da svakodnevno zahvaljuješ Bogu, svomu ocu i svojoj majci. Da samo znaš koliko si slobodna i kakvim si patnjama i golemim nevoljama umakla jer si udana za svoga muža Isusa Krista! Udana žena, kako reče apostol, *brine se za svjetovno, kako da ugodi mužu*, jer kad on dođe, žena se trudi uljepšati svoje lice i

lijepim bojama namazati usta, tiše hodati i umiljato govoriti. A sve to ona čini zato da se pokaže slabijom nego što jest, čime pravi nasilje nad prirodom. Druga se pak češlja pred zrcalom, sramoteći tako svoga Stvoritelja jer nastoji biti ljepšom nego što ju je priroda stvorila. S jedne strane djeca kriče, a s druge strane služinčad diže veliku buku. Djeca se po njoj vješaju želeći je svojim ustima poljubiti, ili pak žele sisati. S jedne strane ona mora poplaćati sve troškove, a s druge pak strane odvojiti novac za posebne namjene. Naređuje kuharima da narežu mesa, a zatim doznaje da joj muž dolazi kući s prijateljima. Na to se ona poput lastavice razleti po kući, čisti unutrašnjost, juri od sobe do sobe da provjeri jesu li postelje uredno napravljene, da li je pod dobro olašten, posuđe savršeno čisto ... Sada mi, kumice moja, odgovori ima li ona, uza sve te poslove, vremena misliti na Boga? Ali takve su obitelji još uvijek sretno.

Ali ondje gdje su svirači koji udaraju u bubanj, gdje ječe gajde, gdje ciči verglec, gdje prangije ječe, gdje se pjevaju razuzdane pjesme, gdje se ljudi skrivaju radi plesa i sparivanja, reci mi, dakle, gdje je u svemu tomu strah Božji? Nadalje, kada u takvu kuću banu raspuštene i zakrabuljene žene, te ako se jadna domaćica zbog toga i malo razveseli, ona je u opasnosti, jer ako to razjari i povrijedi njezina muža, on će joj odmah opaliti čušku ili će joj zaprijetiti da će je otjerati. Ako pak slučajno i postoji kuća u kojoj se takve stvari ne događaju – što baš i nije često – u njoj žena ipak ima dosta drugih briga, jer treba održavati kuću, hraniti djecu, podnositi njihov vonj, koristiti služinčad, odgovarati na potrebe svoga muža koji se kadšto nedolično ponaša. Da i ne govorimo o zajedničkomu prokletstvu koje im je namrla naša pramajka, to jest mnoge nevolje poput čestih trudnoća, rađanja u bolovima te ovisnosti i podložnosti vlasti muža, koji se ponekad opije i izgubi razum.

Ima li žene koja, zauzeta svim tim stvarima, nema mnogo teškoća misliti na Boga? Vjeruj mi, kumice moja, meni su se mnoge žene tužile zbog svih tih svojih muka i proklinjale dan kada su se udale. O tomu ukratko svjedoči slavni apostol, preko kojega je govorio Isus Krist, kad u svojoj poslanici kaže: *Udana se brine za svjetovno, kako da ugoditi mužu. A djeвица, koja je slobodna i lišena svih opisanih muka, brine se za Gospodnje. A koje to stvari pripadaju našem Gospodinu? Našemu Gospodinu pripada uskrsnuće od mrtvih. Našemu Gospodinu pripada život vječni. Našemu Gospodinu pripada svjetlost sunca, kao što je napisano: Pravednici će zasjati poput sunca u kraljevstvu Oca svojega (Mt 13, 43). Našemu Gospodinu pripadaju mnogi stanovi pravednika na nebu. Našemu Gospodinu pripada stoti, šezdeseti i trideseti dio plodova. Tko misli na sve te stvari i na načine kako da ih zasluži, taj se brine za Gospodnje. Da ništa drugo ne postoji i da djeвица nema nikakve druge nagrade, bila bi joj dovoljna ta jedina povlastica – brinuti se za Gospodnje.*

Dakle, djeвица u spokoju kontemplacije mora misliti i promišljati o moći božanskoga veličanstva, misliti na mudrost Sina, na blagost Duha Svetoga i na sve što je sveto, na sve što je pravedno, na sve što je Bogu ugodno, na sve što uživa dobar glas, na krjepost, na hvalevrijedna djela pokore. Sve je to *Gospodnje*, na sve to misle svete, prave i apostolske djevice noću i danju, neprestano. Eto, kumice moja, dio koji si ti izabrala vrlo je dobar i izvrstan. Raduj se, dakle, u Gospodinu, divi se njegovim djelima, sjećaj se njegovih dobročinstava i pobožno se vladaj u vrijeme božanske službe dok pjevaš kanonske časove. Posveti ih Bogu živo i iskreno, živo, rekoh. Zahvaljuj Bogu s vrlo dubokim štovanjem i radosno, a ne nemarno, niti drijemajući, niti zijevajući. Ne šteti jačinu svojega glasa, ne

sjeckaj riječi, ne zanemaruju svete poruke, nego čvrstim glasom i s ljubavlju pobožno izgovaraju riječi Duha Svetoga. Također jasno i jednostavno moli časove i ne misli ni na što drugo nego na ono što izgovaraš ili pjevaš, jer *ako srce ne moli, jezik se uzalud napreže*. Kad se božanska služba obavlja u crkvi, nastoj se osloboditi ispraznih riječi ili nepotrebnih briga. Grijeħ je odavati se ispraznim riječima. Kakav li je to grijeħ, misliš ti, govoriti u crkvi? Đavao ima naviku napadati nas i napastovati osobito onda kad vidi da smo se mi protiv njega oboruzali duhovnom opremom. A budući da nas ne može tjelesno potjerati iz crkve, nastoji nas zaokupiti ispraznim mislima, navesti nas na jalove razgovore unutar crkve te nam pokušati oteti plod i korist od božanskoga čitanja, pomoć božanske molitve, i to ispraznim riječima, nepotrebnim i ružnim, ili pak lažima, kako bismo u crkvi bili prisutni samo svojim tijelom, dok smo svojim srcem i svojim mislima daleko od blizine božanskoga veličanstva. Ti trebaš znati da se za svete mise obnavlja i oživljuje muka Isusa Krista, pa se kršćanin ne smije odati ničemu drugomu, niti maštarijama niti gledanju amo tamo da bi druge na smijeh navodio. Kad u crkvu ulaziš da bi se Bogu molila, ostavi vani sve svjetovne misli, zaboravi sve svoje brige i obveze glede stvari zemaljskih kako bi samo na Boga bila pozorna. Nemoguće je, naime, istodobno razgovarati s Bogom i sa svijetom. Tvoja pozornost neka bude samo na Boga usmjerena jer je i on samo tobom zaokupljen. Slušaj onoga koji tebi govori kako bi te uslišao kad ti budeš njemu govorila. U molitvi svojoj ponašaj se onako kao da razgovaraš s našim Gospodinom.

Kada recitiraš psalam, misli na onoga koji kroz te riječi progovara. I uživaj više u sbranosti nego u ljupkosti i finoći glasa svojega. Jer Bogu su draže suze onih koji pjevaju nego uгода i ljupkost glasa njihova, pa zato i govori prorok: *Služite Gospodinu našem sa strahom i radujte se u njemu dršćući, jer gdje je strah, ondje je i ljubav*.

Zato se tako posveti kontemplaciji da ti se nikada ne oduzme onaj vrlo dobar i ugodan dio koji si izabrala. Kontemplativni život dvanaest je puta uzvišeniji od aktivnoga života. Prvo, savršeniji je, jer vodi misao prema ljepšim i izvrsnijim stvarima, to jest prema Bogu, dok je aktivni život posvećen ljubavi prema blišnjemu, i u tomu je razlika između jednoga i drugoga života. Aktivni je život, naime, zaokupljen djelima pravde u korist svoga blišnjega, a kontemplativni je život jedino usredotočen na ljubav prema Bogu, kao što kaže prorok: *Dobro mi je uz Boga se držati*.

Drugo, on je blistaviji, jer misao koja žudi za svetim spokojem kontemplacije bolje i bistrije vidi.

Treće, on je čistiji i ljepši, jer nije pomiješan ni s kakvom zemaljskom prašinom. Zato Salomon o mudrosti reče: *Njezini su putovi putovi miline*

Četvrto, on je zaštićeniji, jer onaj čije su oči uprte gore, prema nebu, lakše izbjegava zamke grijeħa na zemlji.

Peto, on je tiši i mirniji, pa je zato Marija Magdalena sjela do nogu Isusa Krista i slušala njegovu riječ. Naime, kontemplativni život ublažava napasti i poroke te omogućuje radost u potrazi za blizinom Isusa Krista. A Marta, to jest aktivni život, ostaje stajati, umara se i znoji radeći, jer se brine za mnoge stvari.

Šesto, on je radosniji, jer dok Marta pripravlja hranu za našega Gospodina, Marija uživa u hrani što izlazi iz usta našega Gospodina. Aktivni život svu svoju snagu troši za sadašnji život, a Marija se već sada hrani budućim spokojem, unutarnjom slašću.

Sedmo, on je trajniji, pa zato naš Gospodin Isus Krist kaže Mariji Magdaleni: *Marija je uistinu izabrala bolji dio, koji joj se neće oduzeti* (Lk 10, 42). Kontemplativni život započinje ovdje na zemlji a dovršit će se na nebu, aktivni pak život umire s tijelom, jer neće biti potrebno dovršiti djela milosrđa ondje gdje više neće biti nijednoga siromaha.

Osmo, on je odaniji, jer čitamo da je Marija pomazala Isusa Krista, a to pomazanje označuje slast pobožnosti.

Deveto, on je intimniji, pa je zato predstavljen gospodinom svetim Ivanom Evanđelistom, koji je za posljednje večere zadrijemao na grudima Isusa Krista te tako u kontemplaciji otkrio nebeske tajne.

Deseto, on je dragocjeniji, jer nije redovit i uobičajen. Aktivni život provodi mnogo ljudi, a kontemplativni se život tiče maloga broja njih.

Jedanaesto, on je sličniji nebeskomu životu, jer takve aktivnosti pripadaju istodobno i kontemplativnomu životu i blaženomu životu svetaca. Tako spoznajemo Boga kao našega vladara, kojega ćemo gledati, ljubiti i slaviti.

Dvanaesto, on je bliži posljednjemu cilju. Aktivni život vodi prema kontemplativnomu životu, a kontemplativni život vodi izravno k Bogu, jer on već ima obećanje onoga što sveci stvarno posjeduju. O tomu govori knjiga Pjesme nad pjesmama: *Uхватила сам га и неću га пустити* (Pj 3, 4).

Kako li su sretni oni koji su već potpuno dosegнули taj život! Kako li je predivno gledati Boga onakva kakav jest, gledati ga u sebi i sebe u njemu, u sretnoj radosti i u radosnoj sreći! Tada posjedujemo sve što želimo, i više ni za čim drugim ne žudimo. Ljubiti ćemo sve što gledamo, zbog te ćemo ljubavi i zbog slatkoće te ljubavi biti sretni, jer će ona biti naša milina i slast naše kontemplacije. Kako li ćeš biti sretna, kumice moja, ako pobožno plačeš u toj kontemplaciji!

Zato ustani ti, dična kćeri sionska! Uspinji se tim visokim ljestvama kontemplacije! Raskrili svoja krila orlovska da možeš poletjeti, biti što dalje od zemaljskih stvari i uzdići se do nebeske stvarnosti. Podigni oči svoje prema gorama nebeskim i često misli na svoga muža. Čezni za njim neprestanim uzdisajima kako bi ga mogla gledati, jer ako ga savršeno ljubiš, ne ćeš moći biti zadovoljna dok ga ne ugledaš. Mi rado gledamo ono što ljubimo, jer gdje je ljubav, tu je Bog; gdje je blago tvoje ondje je i srce tvoje.

Misli na osobu koja nekoga jako ljubi i koja gori žarkom ljubavlju prema njemu. Misli o tomu što ona osjeća prema njemu, što govori sama o sebi i o onomu kojega toliko ljubi. Što ona govori? Što u svomu srcu misli o njemu? Ona govori: Kako je moj prijatelj dobar, najbolji je od svih. Kako je ljubak i drag! Kako je uljudan i dostojan ljubavi! On je najljepši, najmudriji i najljupkiji, to je onaj komu se svi dive i čiju blizinu svi bez prestanka traže! Kako li je sretna ona koju je smatrao dostojnom svoje ljubavi! Kako bih bila sretna da mogu uživati u njemu! Kako bih sretna bila da meni pripadne, da bude moj! Eto što ona misli o prijatelju svoje duše, kojega žarko ljubi, a koji je daleko od nje. To je čežnja žene za svojim odsutnim mužem, za kim ona od ljubavi gine.

Kumice moja, takvu čežnju moraš i ti imati u kontemplaciji svojega muža Isusa Krista, koji je najljepši i koji ljepotom nadmašuje sve sinove koji su ikada od majke rođeni. To je onaj čijoj se ljepoti dive sunce i mjesec. To je onaj kojega anđeli žele gledati. *Njegovo kra-*

ljevstvo neće propasti, njegovoj vlasti nema kraja (Dn 7, 27). Njemu služe tisuće i tisuće anđela, a na desetine i na stotine tisuća njih okružuju ga. Mora da je jako ljupka i lijepa ona koja ima takvoga prijatelja. Ako, dakle, iskrenom ljubavlju misliš na svoga muža, zacijelo ćeš biti s njime, jer duša je prisutnija ondje gdje ljubi nego ondje gdje živi. Ako ga sada još ne vidiš, osim *kroza zrcalo, u zagonetki* (1 Kor 13, 12), čekaj, čekaj strpljivo i izdrži, jer će doći onaj uzvišeni i željkovani dan kada ćeš ga gledati licem u lice. Tada će tvoja žudnja biti posve zasićena njegovom slavom.

Summary

JURAJ SLOVINAC / GEORGES THE SLAV: »CASTLE OF VIRGINITY«

Georges the Slav, who was also known by his Latin name Georgius de Sclavonia or his French name Gorges d'Escavonie, was born in the mid fourteenth century (between 1355 and 1360) in Brežice – presently in the Republic of Slovenia. Although he mostly lived in France, where he died in 1416, his work as priest and writer is not very well known. In this contribution author implies several possible variations of his name (Juraj Slovinac, Juraj Hrvat, Juraj Hrvatinić etc.). Moreover, the article covers his humanistic education in Paris, his scientific work at Sorbonne and his literate, cultural and pastoral work in Tours. His most important literate work is »Castle of virginity«, which was originally written in Latin in 1411 under the title »De virginitate tuenda«. After this Georges has translated his work in French under the title »Le chateau de virginite«. The French edition was published only in 1505 and was considered as a considerable contribution to the French literature and theology. In the appendix of this article author delivers a Croatian translation of the third chapter of this Georges tractate.

KEY WORDS: *medieval literature, theology, spirituality, virginity.*